

İşin garibi şu ki, Demir Özlü'nün vefat ettiğini öğrendiğimde, iki gün önce yazdığım e-mail'in cevabını bekliyordum ondan. Hasta olduğuna dair bilgim yoktu. Adresini Murat Yalçın'dan almış ve kendisine uzunca bir e-mail yazmıştım. Çok zamandır görümediğimizden, onu özlediğimden bahsediyordum, geçen yıl yayımladığım ve Türk edebiyatında varoluşçuluk konusunu irdelediğim yazıdan söz açıyordum. Aynı şekilde Fürüzan hakkında yazdığım yazıda da kendisinden bahsetmiş, onun ilk iki romanını ama bana göre 'novella'larını anmıştım. (Kendisine bunları 'novella' saydığımı belirtmişim. 'Çok memnun oldum' demişti.) Gönderdiğim elektronik mektupta bu yapıtlardan da söz ediyordum.

Türkiye'ye artık gelemeyeceğini biliyordum. Bu 'gerçeği' epeydir Ergin Ertem'le aramızda konuştuğumuzdan elektronik mektubumun sonunda "Seni özliyorum, çok sevdiğin İstanbul'a gelmediğin için sana kızıyorum ama seni anlıyorum. İstanbul'a küsmen öncelikle kendini gençliğine ve anlarına sürgün etmendendir. Sen işveç'te değil anılarında ve gençliğinde yaşıyorsun" demiştim.

Demir Özlü'nün yanıtı değil haberi geldi. Aramızdan ayrılmıştı. Türk edebiyatındaki en 'modern' kalemlerden biri susmuştu...

Hemen belirteyim: Demir Özlü özünde modern olan, modernleşmenin getirdiği bir itkiyle doğan Tanzimat sonrası edebiyatta gerçekten modern bir yazardı. Anlatısının kurucu öğelerinde modernizmin yazınsal 'araçlarından' asla ödün vermiyordu. Yer yer bilinç akışına kayan, düşlerle, imgelerle, hayallerle yoğrulmuş bu edebiyatta 'zaman' başlı başına bir rol oynuyordu. Ana karakterdi zaman Özlü'nün öykü ve romanlarında.

Bu iki türü, öykü ve romanı, aynı zamanda bir 'boyut' problemi olarak ele alıyor, yukarıda değindiğim 'novella'yı esaslı bir modern boyut/ölçü kabul diyor. Modernliğin süzücü, damıtıcı biçimle bütünleşmiş anlayışına sonuna kadar bağlıydı. Bu nedenle öykülerini gitgide daha fazla gündelik olayların anlatısına dönüştürmekten çekinmedi. Kurmacalarında yaşantısı başlı başına bir rol oynadı her zaman. Gene de son anlatılarında gündelik olan öne çıktı.

Nedeni Demir Özlü'nün modernist mantığı içinde zamanı başlı başına bir olgu olarak benimsemesiydi. Zamanın tüm anlatılarında ana 'karakter' olduğu açıktır ve Özlü'yü modernist yazar kimliğiyle bütünleştiren en önemli unsur budur. İstanbul'u da bu nedenle yazdı. Yaşamı boyunca 1950'lerin kozmopolit, herhangi bir Batı kentinden farksız, randevuevleriyle, ickievleriyle, gece hayatıyla, kulüpleriyle, yumuşak bohemiyle dalgalanan bu kenti özledi.

Demir Özlü edebiyatına aşına olan herkes kentlerin, kahvelerin, kanalların, kadınların bu anlatılarda tuttuğu yeri bilir. Özlü tüm bunlarla birlikte su götürmez bir kent yazarıdır. Modernizmin belkemiğini oluşturan kent onda 'yitik zaman'ın ve melankolinin de ana unsurudur. 'Bir Beyoğlu Düşü' olarak onun yapıtında, sanılanın tersine, 'nostalji' olarak yer almaz. Özlü, elbette

Kentler, kafeler, kadınlar, kanallar: Demir Özlü

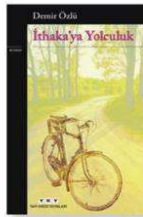
Demir Özlü edebiyatına aşına olan herkes kentlerin, kahvelerin, kanalların, kadınların bu anlatılarda tuttuğu yeri bilir. Özlü, su götürmez bir kent yazarıdır. Modernizmin belkemiğini oluşturan kent onda 'yitik zaman'ın ve melankolinin de ana unsurudur. Son yapıtı 'Önünde Boş Bir Uzam' bir ağıttır ve insanın elini yakan bir kitaptır. Bu kitabı 'Bir Beyoğlu Düşü'yle birlikte okumak, insanı yüreğiyle kavrayan bir duyarlılığın sularına yavaş yavaş gömülmektir.

özler ve elbette geçmiş zaman arındadır. Fakat çabasının temeli nostalji değildir. Melankolidir. (İlk yapıtının imzalı bir nüshasını bulup almıştım. Kendisine söyledim, "Görmek ister misin" dedim, hiç ummadığım kadar heyecanlandı, "Deli misin, elbette isterim"

dedi. Geçmişin onun için ne anlama geldiğini o an yeniden anladım.)

Geçmiş onda bir çağsamadır. Modernliğini zamanın kılcal damarlarına yayılarak hisseder. Hiç durmayan, hep akan zaman Özlü'de melankolinin arke'sidir, başlangıcı, kaynağıdır. İstanbul'u değiştirdiği için özler. İstanbul'un değişiminde yitip giden zamanı özlemle anar. Ama değişmeyen kentlerde de aynı özlemi duyar. Bu yapıyla da Türk edebiyatının türler arasında dolaşan (öykü, anlatı, günlük, gezi yazısı) en özgün yazarlarından biri oldu. Her zaman söylediğim gibi, Deleuze'ün tanımını dönüştürerek kullanıyorum,

Türk edebiyatındaki 'minör edebiyat'ın en önemli isimleri arasında yer aldı.

Bu edebiyatın bir diğer unsuru özne ve benliktir. Demir Özlü'nün Sartreci bir gelenekten gelen Varoluşçu tutumu, insanın kendisini 'yapması' ve kendi kaderine hükmetmesi anlayışı sonuna

kadar onda bağımsız, Kantçı anlamıyla söyleyeyim 'melekelerine hâkim', kendi hayatına karar veren ve onu yöneten bir birey olarak belirdi. (1993'te Paris'te bir ara yanımdan ayrıldı, gitti, Montparnasse mezarlığında Sartre'in mezarını ziyaret etti.)

Hayatı boyunca bu bireyi ve onunla bütünleşen 'uygarlığı' aradı. Kentleri, değişmeyen kentleri, kafeleri bu nedenle sevdi. Yazıyı biraz da bu nedenle hiç bırakmadı ve daima onunla bütünleşti. Yazı, birey olmanın bir yolu ve birey uygarlığının son kertesiydi. Demir Özlü'nün tüm edebiyatında kendisi olarak yaşayan bir birey

DEMİR ÖZLÜ KİTAPLIĞI

Bir Beyoğlu Düşü - Berlin'de Sanrı Kanallar (anlatı)
Bir Küçükburjuvanın Gençlik Yılları - Bir Uzun Sonbahar - Bir Yaz Mevsimi Romansı (roman)
Borges'in Kaplanları (yazılar)
Güvercinler ve Matmazeller - Düş Öyküleri (öykü)
İşte Senin Hayatın (anlatı)
İthaka'ya Yolculuk (roman)
Önünde Boş Bir Uzam (anlatı)
Paris Günleri (yasantı)
Sürgün Küçük Bulutlar (toplu öyküler)
Not: Demir Özlü'nün bütün kitapları Yapı Kredi Yayınları tarafından yayımlanıyor.

mevcuttur. Duyan, düşünen ve eyleyen, kendisini yaratan birey. Özlü'yü modern kılan unsur aynı zamanda bu 'ideolojisi'ydi.

1950 Kuşağı'nın öykücüsüydü. İlk anlatıları ('Bunaltı', 'Soluma', 'Boğuntulu Sokaklar') gelecekteki Özlü'nün habercisidir. Üslubunu erken bulmuş bir yazardı. Bu üslup ilginçtir. Adeta kendisine dışarıdan bakan, kendi anatomisini yapan, dikkatli, hassas, soğukkanlı bir üsluptur bu. Özlü üslubunu sonuna kadar dikkatle korudu. Geliştirdi diyemem, ona ihtiyacı da yoktu. Asla panoramik olmayan anlatılarının küçük ölçekleri için mükemmel derecede dengeleyici bir üsluptu. Edebiyatını bu derecede duyarlı yapan unsurlardan biri bu yavaş, sakin, durgun ve derinden akan anlatıydı.

Demir Özlü'yle 1979 yılında tanıştım. Ankara'ya bir toplantıya gelmişlerdi. Uzunca bir süre görüşmedik. Bir süre sonra o yurtdışına çıktı ve 12 yıl Türkiye'ye dönmedi. 1992'de geri geldi. Ben o arada 1950 Kuşağı'nın yazarlarıyla dost olmuştum. Şimdi düşünüyorum da asıl dostlarımların onlar olduğunu anlıyorum: Demir Özlü, Doğan Hızlan, Erdal Öz, Ergin Ertem, Kemal Özer, Adnan Özyalçın, Orhan Duru. Yurda döndükten sonra sık ve samimi şekilde görüşmeye başladık. Bu görüşmelere yurtdışı karşılaşmaları da eklendi. 1993 yılında Paris'te buluştuk. Çok yakınlaştık. Orada kaldığımız süre boyunca gece gündüz beraber olduk.

Türk edebiyatında modern yaklaşımlar 1950 öykücülerıyla başlar dersem Birinci Yeni şiirin hakkını yerim. Ama bu saptamamda bir gerçek de var. Zaman o kuşağın yazarlarını farklı konumlara yerleştirdi. Doğaldır. Hepsi önemli edebiyatlar geliştirdi. Gene de içlerinde Demir Özlü kadar aynı zamanda 'Avrupalı' olan ikinci bir isim daha yok. Bu sadece bir saptama, bir değer yargısı değil.

Demir Özlü'nün anlatıları 1990'ların ortasında 'Tatlı Bir Eylül'le biter-bence. Ama son yapıtı 'Önünde Boş Bir Uzam' bir ağıttır ve insanın elini yakan bir kitaptır. Bu kitabı 'Bir Beyoğlu Düşü'yle birlikte okumak gene son anlatılarında ele aldığı kanal kentlerinde geçen zamanıyla birlikte düşünmek edebiyatımızda sadece Demir Özlü'ye ait, kimselerde eşî görülmeyen bir edebiyatın, insanı yüreğiyle kavrayan bir duyarlılığın sularına yavaş yavaş gömülmektir.

Kendisi de eşim bir insan olan Demir Özlü'yü yapıtlarının dindiremeyeceği bir özlemle anacağız.